

Advies over het jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan 2015-2019

Vlaamse Onderwijsraad

Kunstlaan 6 bus 6
BE-1210 Brussel

T +32 2 219 42 99

F +32 2 219 81 18

www.vlor.be

info@vlor.be

Wijs beleid door overleg

Adviesvrager: Sven Gatz, Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel
op 22 mei 2015

Uitgebracht door de Algemene Raad op 25 juni 2015 met eenparigheid van stemmen

Vorbereiding: Dit advies werd door het Vlor-secretariaat voorbereid op basis van een bespreking in de Raad Basisonderwijs, de Raad Secundair Onderwijs, de Raad Hoger Onderwijs en de Raad Levenslang en Levensbreed Leren.

Dossierbeheerder: Geertrui De Ruytter

INHOUD

1	SITUERING	2
2	ALGEMENE OPMERKINGEN	2
2.1	FOCUS VAN HET ADVIES	2
2.2	TRANSVERSAAL BELEID	3
2.3	EEN PARTICIPATIEF PROCES	3
2.4	PRIORITEITEN, TIJDSKADER, INDICATOREN, MIDDELEN	4
2.5	INTEGRATIE VAN KINDERRECHTENBELEID EN JEUGDBELEID	4
3	OPMERKINGEN BIJ DE STRATEGISCHE EN OPERATIONELE DOELSTELLINGEN EN DAARAAN GEKOPPELDE PROJECTEN EN PROCESSEN	4
3.1	ARMOEDE	5
3.1.1	SD 1 In 2019 is het aandeel kinderen en jongeren dat in Vlaanderen in armoede leeft met 30 % gedaald	5
3.2	DUURZAAMHEID	9
3.2.1	SD 2 In 2019 zorgt Vlaanderen voor een duurzame leefomgeving waar kinderen en jongeren actief aan bijdragen	9
3.3	JONG ZIJN	10
3.4	MOBILITEIT	10
3.4.1	SD 4 Vlaanderen doet bijzondere inspanningen opdat alle kinderen en jongeren zich in 2019 autonoom, duurzaam en veilig kunnen verplaatsen	10
3.5	ONDERWIJS	11
3.5.1	SD 5 In 2019 garandeert Vlaanderen alle kinderen en jongeren een leerloopbaan die aansluit bij hun talenten en die hen in staat stelt volwaardig te participeren aan de samenleving	11
3.5.2	SD 6 In 2019 zijn scholen in Vlaanderen stimulerende, meer inclusieve, open en ruime leerzones	13
3.6	PARTICIPATIE	14
3.7	RUIMTE	14
3.7.1	SD 8 In 2019 is doordacht medegebruik de norm bij ruimtelijke ontwikkeling	14

3.8 WELBEVINDEN	14
3.9 WONEN	15
3.10 WERK	15
3.11 CULTUUREDUCATIE	15

1 Situering

Op 22 mei 2015 ontving de Vlor een adviesvraag van minister Sven Gatz over het voorontwerp van het Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan 2015-2019. Ook het Kinderrechtencommissariaat en alle andere adviesraden worden om advies gevraagd.

Dit plan heeft een decretale basis¹ die bepaalt dat de Vlaamse Regering uiterlijk een jaar na het begin van elke regeerperiode een jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan voorlegt aan het Vlaams Parlement. Dat legt het jeugd- en kinderrechtenbeleid van de Vlaamse Regering vast. Het geeft voor de volgende beleidsperiode en binnen een algehele visie op de jeugd en het jeugd- en kinderrechtenbeleid, de prioritaire doelstellingen van de Vlaamse Regering aan en bepaalt de resultaatsindicatoren. Nieuw voor de beleidsperiode 2015 tot 2019 is dat ook het Vlaamse kinderrechtenbeleid zal worden geïntegreerd in dit plan.

Het plan bevat doelstellingen rond: armoede, duurzaamheid, jong zijn, mobiliteit, onderwijs, participatie, ruimte, welbevinden, wonen, werk en cultuureducatie.

Het plan wordt opgemaakt vanuit een breed en langlopend participatief proces waarin volgende stappen al gezet zijn: een ruime omgevingsanalyse (voorjaar 2013), het Grote Prioriteitendebat (september 2013), werkgroepen, ontwerp doelstellingenkader (als mededeling op VR van 19 december 2014).

2 Algemene opmerkingen

2.1 Focus van het advies

Dit advies focust op de beleidslijnen in het Vlaams Jeugdbeleidsplan die betrekking hebben op onderwijs. Voor veel van die doelstellingen heeft de Vlor via andere adviezen al uitspraken gedaan. In dat geval verwijzen we naar deze adviezen. De raad hoopt dat ze worden benut bij de verdere uitwerking van de doelstellingen in acties en projecten, om inspiratie op te doen en om het draagvlak bij onderwijsstakeholders in te schatten.

¹ Decreet houdende een vernieuwd jeugd- en kinderrechtenbeleid van 20 januari 2012.

Voor een aantal thema's die in dit plan aangehaald worden, doet de raad nog geen uitspraken gezien hij daarover nog adviesvragen van de minister bevoegd voor Onderwijs verwacht.

2.2 Transversaal beleid

De raad is zelf voor heel veel dossiers al vragende partij voor een sectoroverstijgend beleid. In zijn advies over het vorige jeugdbeleidsplan vroeg hij aan de Vlaamse Regering om de basisvoorwaarden te beschrijven voor een goed geïntegreerd transversaal beleid. Daartoe behoren onder meer: overleg tussen de verschillende beleidsdomeinen; systematisch betrekken van de strategische adviesraden door alle ministers; aangeven waar de linken liggen met andere beleidsdomeinen en beleidsplannen (meer transparantie tussen de verschillende beleidsplannen); leren kennen en respecteren van de verschillende partners (door aftoetsing met het onderwijsveld of via wetenschappelijk onderbouwing).²

Ook in zijn memorandum voor de huidige Vlaamse Regering pleitte de Vlor voor een evenwichtige interactie tussen beleidsdomeinen. Vanuit onderwijsperspectief gezien, moet de kwaliteit van onderwijs het uitgangspunt zijn voor het vormgeven van transversaal beleid: waar en hoe kan samenwerking tussen beleidsdomeinen de vormende opdracht van onderwijs versterken? De raad adviseerde toen om voor elk dossier, op basis van dit uitgangspunt, te onderzoeken waar samenwerking tussen beleidsdomeinen bijdraagt aan het realiseren van doelstellingen.³

Dit plan heeft zeker de verdienste van over alle beleidsdomeinen heen acties en projecten voor jeugd- en kinderrechten te inventariseren. Maar het getuigt niet overal van een transversaal beleid. Het is eerder een naast elkaar stellen van beleidsplannen uit verschillende sectoren. Waar de raad kansen ziet voor een sterker uitgebouwde transversale aanpak, zal daar verder in dit advies naar verwezen worden.

2.3 Een participatief proces

I.v.m. de betrokkenheid van het onderwijsveld waardeert de Vlor dat in het voorafgaande proces (via het Grote Prioriteitendebat, werkgroepen en een publieke terugkoppeling) stakeholders al in een vroegere fase de kans kregen een inbreng te doen. De Vlor betreurt echter dat de formele consultatie van de strategische adviesraden helemaal aan het einde en op een zeer korte termijn (30 dagen) gebeurt.

Adviesraden in een vroeger stadium betrekken, biedt meer kansen om in het plan ook aan prioritering te doen en om de realiseerbaarheid van doelen en acties in te schatten. Tegelijk wordt daardoor het noodzakelijke draagvlak groter. Veel van de onderwijsgerelateerde doelstellingen, acties en projecten zullen uiteindelijk door onderwijsactoren zelf, vanuit hun eigen missie en waarden in de praktijk gebracht moeten worden.

² Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over het Vlaamse jeugdbeleidsplan](#), 27 januari 2011.

³ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Gedragen beleid in onderwijs. Memorandum voor de Vlaamse regering 2014-2019](#), 23 januari 2014, p. 9-10.

2.4 Prioriteiten, tijds kader, indicatoren, middelen

Net zoals bij het vorige beleidsplan, mist de Vlor in het nieuwe plan een duidelijke **prioritering** van doelstellingen, acties en projecten. Nochtans zijn er voldoende problemen die een prioritaire aanpak vragen. Om één opvallend voorbeeld te noemen: het belang van geestelijke gezondheid bij jongeren is in het hoofdstuk over welbevinden niet sterk uitgewerkt en komt elders ook onvoldoende als urgent naar voren (zie 3.2.1.1 en 3.8).

De raad mist ook een **evaluatie** van het vorige plan. Een duidelijk zicht op welke doelen al dan niet werden uitgevoerd en wat de succesfactoren dan wel de knelpunten zijn, zou bijdragen aan de noodzakelijke prioritering.

Voor veel acties en projecten ontbreekt een **tijds kader**. Sommige doelen zijn op een zeer algemeen macroniveau geformuleerd waardoor de realiseerbaarheid moeilijk in te schatten is.

In vergelijking met het vorige plan zijn nu bij de meeste doelen wel **indicatoren** opgenomen. Ze worden echter zeer uiteenlopend gedefinieerd. Voor sommige doelstellingen zijn duidelijke prestatie-indicatoren geformuleerd (bijvoorbeeld 'aantal leerlingen SO en HO die kiezen voor een STEM-studierichting en STEM-loopbaan'). Voor andere is dat veel minder het geval, waardoor de evalueerbaarheid van een actie in het gedrang komt (bijvoorbeeld 'brede school' of 'hervorming secundair onderwijs').

Het plan mist verder een helder **budgettair kader**. Ook dat maakt het moeilijk om in te schatten of het plan uitvoerbaar is. Doelstellingen lanceren zonder daar een kostenberekening tegenover te stellen, maakt het voorgenomen engagement te vrijblijvend.

2.5 Integratie van kinderrechtenbeleid en jeugdbeleid

In zijn advies over het vorige plan waardeerde de Vlor al dat kinderrechten een rode draad vormden. De Vlor is er nog altijd van overtuigd dat kinderrechtenbeleid er moet op toezien dat de rechten van kinderen niet geschonden worden, door te anticiperen op maatregelen of situaties die dat wel doen én door te remediëren. De Vlor waardeert dan ook dat het huidige plan expliciet vertrekt van de integratie van kinderrechtenbeleid en jeugdbeleid.

3 Opmerkingen bij de strategische en operationele doelstellingen en daaraan gekoppelde projecten en processen

In wat volgt, spreekt de Vlor zich uit over enkele strategische en operationele doelen en daaraan gekoppelde projecten en processen die impact hebben op onderwijs. Hij geeft daarbij enkele punctuele opmerkingen, verwijst waar mogelijk en relevant naar zijn uitgebrachte of geplande adviezen en legt enkele bijkomende klemtonen.

3.1 Armoede

3.1.1 SD 1 In 2019 is het aandeel kinderen en jongeren dat in Vlaanderen in armoede leeft met 30 % gedaald

Rekening houdend met de budgettaire beleidsruimte van de Vlaamse Regering, is dit een erg ambitieuze doelstelling, maar de Vlor is er van overtuigd dat het wegwerken van armoede op termijn tot een vermindering zal leiden van andere kosten voor de overheid en de samenleving. In die zin moet dit een prioritaire doelstelling zijn (zie ook 2.4 over prioritering).

De raad vraagt om te verduidelijken wie de doelgroep is van deze doelstelling: behoren hierbij ook niet-begeleide minderjarigen zonder papieren?

3.1.1.1 OD 1.1 Alle kinderen en jongeren groeien op met een adequate levensstandaard die hen een toekomstperspectief biedt

- **1.1.6 Inzetten op duurzame tewerkstelling in het reguliere circuit via een sluitend maatpak**
De raad verwijst naar zijn recente visietekst over de warme overdracht tussen leren en werken en VDAB.⁴ Die 'warme overdracht', als de verderzetting van de trajectbegeleiding, moet een vlotte overstap naar de arbeidsmarkt mogelijk maken met het oog op duurzame tewerkstelling voor de jongere. Administratieve gegevens voor alle jongeren doorgeven kan daartoe volstaan, maar voor een aantal jongeren is extra begeleiding voor de overstap naar de arbeidsmarkt nodig. De raad pleit in dat verband voor een goede samenwerking van centra deeltijds onderwijs, de leertijd en de VDAB, gebouwd op een goed netwerk van geïnformeerde partners.
- **1.1.8 Afstemming kinderbijslag – studiefinanciering**
In zijn advies over de onderwijsfiches voor het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2015-2019 gaf de Vlor al aan dat de nieuwe bevoegdheid van de Vlaamse Regering inzake kinderbijslag een belangrijke opportuniteit biedt om deze doelstelling waar te maken.⁵ Databanken voor kinderbijslag kunnen gebruikt worden als basis voor automatische toekenning van de studiefinanciering. Een inschrijving in het onderwijs zet dan de procedure voor de toekenning van studiefinanciering automatisch in gang. De raad herhaalt evenwel dat er nog oplossingen nodig zijn voor enkele knelpunten:
 - lerenden en hun ouders die voor de eerste keer studiefinanciering aanvragen (hoge administratieve drempel);
 - lerenden die niet voldoen aan de nationaliteitsvoorwaarden;
 - kinderen van hoogopgeleiden die toch onder de armoededrempel leven of in een precair statuut;
 - lerenden (of ouders van lerenden) met een leefloon.

⁴ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Warme overdracht tussen leren en werken en de VDAB: visietekst](#), 2 april 2015.

⁵ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2015-2019](#), 23 april 2015.

De raad stelt echter vast dat de concrete uitvoering van dit plan op zich laat wachten. Hij zou graag door de overheid geïnformeerd worden over de stand van zaken. Het is wenselijk om de kostenefficiëntie van de uitvoering goed te bewaken.

De Vlor wil in het kader van dit jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan opnieuw beklemtonen dat hij betreurt dat ouders hun schooltoelage kunnen verliezen of dat de overheid hun schooltoelage kan terugvorderen wanneer hun kinderen spijbelen. Schooltoelagen zijn een deel van een democratiseringsbeleid dat de deelname aan onderwijs op de verschillende onderwijsniveaus moet verbeteren en mogen geen onderdeel zijn van een beleid dat ongewenst gedrag van ouders of lerenden sanctioneert. Een maximale inzet op preventie van spijbelen en begeleiding van spijbelende leerlingen en hun ouders is wenselijk.

Over het studiefinancieringsmechanisme in het hoger onderwijs bereidt de raad een advies voor waarop hij nu niet kan vooruitlopen (verwacht in najaar 2015).

➤ **1.1.9 Onderwijs onderneemt verschillende initiatieven om een kostenbeheersend beleid te versterken**

Het plan lijst een aantal maatregelen op die scholen moeten stimuleren om bewust om te gaan met de kosten die ze aanrekenen aan gezinnen. De raad deelt de overtuiging dat het onaanvaardbaar is dat leerlingen (en hun ouders) zich in hun studie- en/of schoolkeuze zouden laten beperken door financiële overwegingen. Over het algemeen vindt de raad dat de geplande acties weinig ambitieus zijn.⁶ Een beleid rond kostenbeheersing is absoluut wenselijk en noodzakelijk. Ondersteuning van projecten (zoals vzw Schulden op School) wordt best gekaderd in een ambitieus beleid van beperking van de studiekosten in het leerplichtonderwijs dat kostenbeheersing in de scholen actief ondersteunt en stimuleert. De raad is vragende partij voor een diepgaander debat over het begrip kostenbeheersing. Het uitgangspunt van dat debat moet zijn dat de kosten die scholen aanrekenen aan ouders, zo laag mogelijk gehouden worden. Echt transversaal beleid zou hier het verschil kunnen maken. Zo kan samenwerking tussen Onderwijs en Cultuur leiden tot afspraken over de prijszetting van culturele evenementen voor scholen. Ook in andere beleidsdomeinen, zoals Werk, liggen hefboomen om financiële drempels weg te halen. De raad herhaalt zijn tevredenheid over de aankondiging van een studiekostenmonitor die overheid en stakeholders moet toelaten het debat te voeren op grond van objectieve informatie over studiekosten.

De Vlor vraagt ook opnieuw aandacht voor zijn aanbevelingen over kinderen in armoede.⁷ Hij vraagt onder meer om te streven naar een kosteloos basisonderwijs en daarnaast voldoende, kwalitatieve, toegankelijke, flexibele en inkomensgerelateerde voor-, na- en buitenschoolse opvang en middagopvang, binnen en buiten de schoolmuren.⁸ Aanvullend wijst de raad hier ook naar het probleem van betalende buitenschoolse hulpverlening. In

⁶ Zie ook Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2015-2019](#), 23 april 2015, p. 4. De raad vraagt zich overigens af of de website www.kostenbeheersing.be die als actie aangehaald wordt, nog actief is.

⁷ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Basisonderwijs. [Advies over kinderen in armoede](#), 6 november 2013.

⁸ Ook art. 28 van het Internationaal Verdrag van de Rechten van het Kind, stipuleert "Basisonderwijs is voor ieder kind gratis en verplicht".

de engagementsverklaring buitenschoolse logopedie wordt duidelijk gesteld dat alles wat nodig is om de basisvaardigheden te verwerven kosteloos aanwezig is binnen het onderwijs.⁹

3.1.1.2 OD 1.2 Elk kind en elke jongere kan kiezen voor een zinvolle vrijetijdsbesteding op eigen maat, met het oog op sociale ontplooiing en mentale ruimte

– 1.2.5 Uitrol van de UitPas in Vlaanderen

In zijn advies over kinderen in armoede beval de Vlor al aan om het gebruik van een 'kansenpas/uit-pas' door te trekken naar extra-murosactiviteiten, en dat in samenwerking te doen met de verschillende overheden. Deze maatregel past daarenboven in een beleid voor kostenbeheersing op school (zie ook hoger bij 1.1.9).¹⁰

– 1.2.10 Een kwaliteitsvol naschools sportaanbod op maat van kinderen en jongeren

De Vlor verwondert zich over de rol die BLOSO hier krijgt als coördinator van de Vlaamse schoolsport, terwijl dat de opdracht is van de Stichting Vlaamse Schoolsport. In de invulling van het concept Brede School ontbreekt een verwijzing naar de nood om middelen en mensen hiervoor in te zetten. Scholen kunnen maar 'brede school' zijn door de inzet van mensen die dat openstellen actief ondersteunen.

– 1.2.14 Voorbereiden van decreet op opvang en vrije tijd schoolkinderen

De opmaak van een nieuw decreet op de buitenschoolse kinderopvang is erg belangrijk in functie van de organisatie van het basisonderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs. De raad verwacht daarover een adviesvraag en zal bij die gelegenheid een meer fundamentele en gedragen uitspraak kunnen doen over het geheel van dit dossier. In zijn advies over de samenwerking tussen Onderwijs en Welzijn naar aanleiding van de beleidsnota Welzijn, Volksgezondheid en Gezin pleitte hij er al voor om het nieuwe decreet vorm te geven vanuit transversaal beleid.¹¹ Diverse actoren kunnen hun verantwoordelijkheid opnemen. Volgens de Vlor liggen hier kansen op een echt transversaal beleid dat niet beperkt wordt tot het beleidsdomein Welzijn. Naast de school ziet de Vlor een grotere rol weggelegd voor sport, jeugd- en cultuuractoren. Gezien deze doelstelling ook direct ingrijpt op de participatie van de ouders aan de arbeidsmarkt, dient ook het beleidsdomein Werk betrokken te worden.

1.2.15 Uitbouw van de Huizen van het Kind

De Vlor stelt vast dat de doelen van de Huizen van het Kind ook doelen op het vlak van onderwijs bevatten en een rol voor het clb uittekenen. Een Huis van het Kind is een samenwerkingsverband, waarbinnen verschillende organisaties samen zorgen voor een multidisciplinair, geïntegreerd en afgestemd aanbod ter ondersteuning van gezinnen met kinderen en jongeren. Dit aanbod moet bijdragen tot preventie, vroege opsporing en verwijzingen bij risico's voor de gezondheid, ontwikkeling, opvoeding en onderwijs van kinderen en jongeren. De onderwijskansen van kinderen en jongeren kunnen een onderdeel zijn van die samenwerking. Ieder Huis van het Kind legt vanuit zijn context, eigen accenten en betreft verschillende sectoren. Het clb brengt het onderwijsperspectief

⁹ Zie Vlor (2013). [Engagementsverklaring buitenschoolse logopedie](#), 18 september 2013.

¹⁰ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Basisonderwijs. [Advies over kinderen in armoede](#), 6 november 2013, p. 32.

¹¹ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de samenwerking tussen onderwijs en welzijn](#), 26 februari 2015.

in, waar relevant, in die samenwerkingsverbanden. De Vlor vindt het belangrijk dat de clb deze opdracht kunnen waarmaken, maar dan binnen hun prioritaire ondersteuningsopdrachten in het onderwijs ten aanzien van de lerende en ten aanzien van het schoolbeleid.

➤ **1.2.16 Uitbouw van de kinderopvang**

Wat specifiek de opvang van jonge kinderen betreft, is het voor de Vlor belangrijk dat de sociale functie van de kinderopvang in de praktijk kan worden waargemaakt. Onderzoeken tonen aan dat kwaliteitsvolle kinderopvang kinderen in armoede meer kansen biedt.¹² Verder verwijst de raad naar de beleidsmaatregelen die hij voorstelde in zijn advies over opvang en onderwijs voor jonge kinderen.¹³ Het ging om:

- wegwerken van drempels tussen de voorschoolse kinderopvang en het kleuteronderwijs;
- werken vanuit een coherente visie over kinderopvang en kleuteronderwijs;
- versterken van de investeringen voor het kleuteronderwijs;
- creëren van voldoende opvangplaatsen in de voorschoolse kinderopvang en infrastructuur in het kleuteronderwijs n.a.v. de aangroei van het aantal baby's en peuters;
- verhogen van de kwalificaties van het personeel binnen de voorschoolse kinderopvang binnen een breed beroepsprofiel;
- aantrekkelijk maken van de sector zodat de grote nood aan gekwalificeerd personeel opgevangen wordt;
- opvangen van de behoefte aan pedagogisch geschoold personeel in de kinderopvang en kinderverzorgsters in de kleuterscholen zodat in beide sectoren er een goed evenwicht is tussen de aandacht voor zorg en educatie;
- investeringen in ouderondersteuning vanaf jonge leeftijd.

3.1.1.3 OD 1.3 Scholen werken actief aan armoedebestrijding

Voor het geheel van de projecten en processen onder dit operationeel doel wijst de raad op het al eerder aangehaalde advies over de onderwijsfiches in het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding.¹⁴ Verder zijn ook de specifieke adviezen van over kinderen in armoede en het advies over armoede en hoger onderwijs relevant.¹⁵

➤ **1.3.1 Het sensibiliseren rond laaggeletterdheid**

De Vlor vraagt om te vertrekken vanuit een brede visie op geletterdheidsonderwijs en verwijst daarvoor naar zijn advies over geletterdheid aanleiding van de publicatie van de PIAAC-resultaten.¹⁶

¹² Bellens, K. & De Fraine, B. (2012). *Wat werkt? Kenmerken van effectief basisonderwijs*. Acco: Leuven.

¹³ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Basisonderwijs. [Advies over opvang en onderwijs voor jonge kinderen \(OOJK\)](#), 5 april 2011.

¹⁴ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2015-2019](#), 23 april 2015.

¹⁵ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Basisonderwijs. Advies over kinderen in armoede, 6 november 2013; Vlaamse Onderwijsraad, Raad Hoger Onderwijs. Advies armoede en hoger onderwijs, 11 oktober 2011.

¹⁶ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over geletterdheid n.a.v. de publicatie van de PIAAC-resultaten](#), 18 december 2014.

- **1.3.2 Geletterdheidsondersteuning van ouders in het leerplichtonderwijs via samenwerking met Baseducatie'** deelt de Vlor de overtuiging dat betrokkenheid van laaggeletterde ouders bij de school van hun kind moet worden versterkt.¹⁷ Dat veronderstelt samenwerking tussen scholen en centra voor baseducatie. Van de overheid verwacht de raad dat hij scholen en centra voor baseducatie die in die samenwerking willen investeren, effectief ondersteunt. De raad vraagt bijzondere aandacht voor het toenemend gebruik van elektronische leerplatformen, zowel bij de communicatie met de ouders als bij de ondersteuning van de leerlingen. Deze leerplatformen hebben voor laaggeletterde ouders een hoge drempel. Het werken aan functionele geletterdheid gebeurt voornamelijk in de baseducatie, maar de raad wijst er toch op dat samenwerking met het leerplichtonderwijs ook zinvol kan zijn voor het volwassenenonderwijs NT2 richtgraad 1. Ook hier wordt gewerkt aan geletterdheid van ouders. In de opleidingsprofielen van de opleidingen NT2 werden rollen gedefinieerd en ook de rol van 'ouder zijn' werd hierin opgenomen.
- **1.3.5 Competenties van leraren aanscherpen in het omgaan met kinderen in armoede**
De Vlor verwijst nog eens uitdrukkelijk naar zijn advies over kinderen in armoede en het advies over het actieplan armoedebestrijding 2015-2019 (zie hoger). Daar pleitte de raad er al voor om kennis van armoede op te nemen in het volledige professionaliseringstraject van het onderwijspersoneel en daarbij voldoende aandacht te besteden aan het leren waarnemen en interpreteren van armoede, het leren omgaan met armoede en het voorkomen van vooroordelen. Een bijzondere inspanning is nodig naar professionalisering van lerarenopleiders. Deze professionalisering mag evenwel niet beperkt blijven tot het basisonderwijs. Zij moet uitgebreid worden naar alle schoolteams in het basisonderwijs en in het secundair onderwijs en ook in het hoger onderwijs moet men leren gepast omgaan met studenten in armoede en rekening houden met problemen van armoede.

3.2 Duurzaamheid

3.2.1 SD 2 In 2019 zorgt Vlaanderen voor een duurzame leefomgeving waar kinderen en jongeren actief aan bijdragen

3.2.1.1 OD 2.1 De Vlaamse overheid ondersteunt projecten van en/of voor jongeren en van lokale overheden om competenties van jongeren over duurzaam leven te vergroten

De raad wijst op het verband tussen educatie voor duurzame ontwikkeling met einddoelen en in het bijzonder met de vakoverschrijdende eindtermen in het secundair onderwijs. Scholen hebben een decretale inspanningsverplichting om rond deze doelen te werken. De raad vraagt om acties en projecten daar zo goed mogelijk op af te stemmen.¹⁸ Een bijzonder aandachtspunt hierbij is om het werken aan duurzame ontwikkeling in verband te brengen met andere thema's, zoals gezondheidsbevordering, werken aan welbevinden en aan een positief schoolklimaat.

¹⁷Zie ook Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2015-2019](#), 23 april 2015, p. 12.

¹⁸ Over het omgaan met dergelijke thema's op school, zie ook Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Raamadvies over educaties](#), 26 november 2009.

3.2.1.2 OD 2.3 De Vlaamse overheid investeert in een gezonde leefomgeving (lucht, bodem, water, ...) die rekening houdt met de grotere kwetsbaarheid van kinderen en garandeert de beschikbaarheid van grondstoffen over de generaties en grenzen heen

→ **2.3.1 Binnenmilieu op school**

De Vlor mist een duidelijke prioritering. Wat de gezonde leefomgeving betreft, is het een absolute topprioriteit dat alle lerenden onderwijs kunnen volgen in veilige en gezonde lokalen en gebouwen.

→ **2.3.3 Ondersteunen van scholen bij herinrichting van een grijze speelplaats naar een groene speelplaats**

De raad legt graag een verband met zijn advies over de preventie en de aanpak van pesten op school, waarin hij ook wees op de impact van een 'groene speelplaats' op welbevinden en preventie van pesten.¹⁹ Ook dat is dus een aanknopingspunt voor transversaal beleid.

3.3 Jong zijn

De raad verwondert zich er over dat in dit deel onderwijs amper genoemd wordt. Ook hier wordt een kans gemist om transversaal beleid uit te tekenen. Zo zou er meer aandacht kunnen zijn voor de rol van de school in het stimuleren van sociale cohesie en voor de school als cultureel-sociale facilitator.

3.4 Mobiliteit

3.4.1 SD 4 Vlaanderen doet bijzondere inspanningen opdat alle kinderen en jongeren zich in 2019 autonoom, duurzaam en veilig kunnen verplaatsen

3.4.1.1 OD 4.1 Van 2015 tot 2019 bevordert de Vlaamse overheid de uitbouw van veilige en duurzame verbindingswegsels binnen (en buiten) de bebouwde kom

Globaal genomen vindt de raad dat er meer aandacht nodig is voor een verkeersveilige schoolomgeving. Dat moet toelaten dat kinderen en jongeren zich zoveel mogelijk autonoom kunnen verplaatsen van en naar school.

→ **4.1.3 Het verbindingswegsel initiëren bij lokale overheden in plannen en projecten via regionale mobiliteitsbegeleiders**

Daarbij is het ook aangewezen om toekomstgericht na te denken over de plaats die scholen kunnen innemen in het voorzien van voldoende verbindingswegsel en speelweefsel (waarvan sprake bij de duiding van de operationele doelstelling). In het plan zoals het nu voorligt, worden onderwijsactoren hier niet sterk bij betrokken. Ook hier liggen kansen voor de versterking van de transversale aanpak.

¹⁹ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de preventie en de aanpak van pesten op school](#), 22 januari 2015, p. 13.

3.4.1.2 OD 4.2 In 2019 benadert de Vlaamse overheid verkeers- en mobiliteitseducatie integraal met aandacht voor kennis, houdingen en vaardigheden, zowel in de klas als daarbuiten

Ook hier wijst de raad op het verband (zie 3.2.1.1) tussen verkeers- en mobiliteitseducatie en einddoelen en in het bijzonder de vakoverschrijdende eindtermen in het secundair onderwijs en de opdracht die scholen op dat vlak hebben.

4.2.1 'Getuigen onderweg' van Rondpunt vzw

Bij deze actie vraagt de Vlor aandacht voor de randvoorwaarden voor een gunstig effect van dergelijke methodiek. Een getuigenis kan een gunstig effect hebben indien het deel uitmaakt van een heel traject of duidelijk gepositioneerd is in een omvattend schoolbeleid. Als dit initiatief een eenmalige, losstaande actie is, dan verwacht de Vlor dat het weinig effect zal hebben op het gedrag van de jongeren. Als dergelijk initiatief kadert binnen het gezondheidsbeleid van de school, dan kan het een meerwaarde betekenen.²⁰

3.5 Onderwijs

Voor heel dit deel verwijst de raad globaal naar zijn memorandum en naar het advies over de beleidsnota 2014-2019.²¹ Over vele van de hier voorgestelde acties en projecten werd in die adviezen al een uitspraak gedaan. Voor andere dossiers verwacht de raad nog een adviesvraag vanwege de minister van Onderwijs en zal hij daar nog niet op vooruitlopen.

3.5.1 SD 5 In 2019 garandeert Vlaanderen alle kinderen en jongeren een leerloopbaan die aansluit bij hun talenten en die hen in staat stelt volwaardig te participeren aan de samenleving

3.5.1.1 OD 5.1 De Vlaamse overheid stimuleert de volledige ontwikkeling van kinderen en jongeren, en heeft daarbij aandacht voor hun rol als burger in de samenleving

5.1.1 Modernisering van het secundair onderwijs' en '5.1.2 Maatschappelijk debat eindtermen.

In de loop van volgend schooljaar verwacht de Vlor een adviesvraag over de modernisering van het secundair onderwijs. De raad zal bovendien begin volgend schooljaar een advies op eigen initiatief over de modernisering van de einddoelen afwerken.

5.1.3 Burgerschapsvorming als fundamenteel deel van het curriculum

Ook dit houdt verband met het lopende debat en de voorbereiding van het advies over de modernisering einddoelen.

5.1.5 De Vlaamse overheid zorgt met de uitvoering van het STEM-actieplan voor actuele en interessante STEM-loopbanen (Science – Technology – Engineering – Mathematics) en bevordert een goede studiekeuze

Hier merkt de raad op dat loopbaanbegeleiding niet alleen nodig en wenselijk is voor

²⁰ Zie hiervoor de aanpak aanwezig in de methodiek 'gezonde school' die verder uitgewerkt wordt in Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over gezondheidsbevordering op school](#), 26 maart 2009.

²¹ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Gedragen beleid in onderwijs. Memorandum voor de Vlaamse regering 2014-2019](#), 23 januari 2014; Idem. [14 fiches voor de onderhandelaars van de nieuwe Vlaamse regering](#), 22 mei 2014; Idem. [Advies over de beleidsnota Onderwijs 2014-2019](#), 27 november 2014.

STEM-richtingen. Hij verwijst hier naar eerdere adviezen waarin hij pleitte voor een brede benadering van studiekeuze binnen de pedagogische opdracht van onderwijs. Onderwijs en vorming houden weliswaar rekening met de verwachtingen vanuit de arbeidsmarkt, maar voor de Vlor moet de afstemming tussen onderwijs en arbeidsmarkt ook ingebed zijn in de bredere pedagogische missie van onderwijs om jongeren en volwassenen te vormen tot rijke persoonlijkheden die kritisch-creatief aan samenleving en cultuur kunnen participeren.²²

3.5.1.2 OD 5.2 De Vlaamse overheid wil het werkplekleren stimuleren en het stelsel van leren en werken versterken

→ 5.2.1 Versterking van het stelsel van leren en werken (dual leren opwaarderen tot volwaardige leerweg)

De Vlor verwijst naar zijn advies over de conceptnota dual leren.²³ De raad ziet mogelijkheden in dual leren als een volwaardige leerweg in het secundair onderwijs waarbij de onderwijsbehoeften van de leerlingen centraal staan. Hiervoor moeten er wel een aantal voorwaarden vervuld worden. Samenvattend gaat het om het centraal stellen van onderwijsbehoeften (wat een sterk uitgebouwde trajectbegeleiding veronderstelt, ingebed in leerloopbaanbegeleiding); garanderen van brede vorming die jongeren voorbereidt op de toekomst (algemene vorming en beroepscompetenties integreren); een evenwaardige aansturing door onderwijs en arbeidsmarkt; voldoende beschikbaarheid van tewerkstellingsplaatsen en een kwaliteitsvolle begeleiding van de lerenden op de werkvloer. In zijn advies vraagt de Vlor dat de werkgevers en sectoren zich daartoe samen engageren.

3.5.1.3 OD 5.3 De Vlaamse overheid maakt het mogelijk dat jongeren via flexibele trajecten en studiebewijzen kunnen doorstromen naar de arbeidsmarkt en/of het hoger onderwijs

→ 5.3.2 Kwalificatiebewijzen en delen van kwalificaties, inclusief EVC (erkennen van verworven competenties)

Ook hierover deed de Vlor een uitspraak in zijn advies over de conceptnota dual leren. Voor de Vlor was het onduidelijk wat er onder het concept 'deelkwalificaties' verstaan wordt. De raad vindt het belangrijk dat elke lerende aan een leertraject begint dat leidt tot een onderwijskwalificatie. Als de onderwijskwalificatie ondanks alle inspanningen, ondersteuning en begeleiding niet behaald wordt, is het belangrijk om een systeem van gedifferentieerde studiesanctionering te voorzien. Dat zorgt ervoor dat de verworven competenties van de lerende geëxpliciteerd en erkend worden met het oog op doorstroming naar de arbeidsmarkt of het aanvangen van andere onderwijs- of opleidingstrajecten. Het is daarbij belangrijk dat het uitgereikte studiebewijs een civiel effect heeft op de arbeidsmarkt en/of in onderwijs en opleiding.

²² Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over studiekeuze naar het hoger onderwijs](#), 28 januari 2010 en recenter aangevuld en geactualiseerd in Idem. [Advies over de studiekeuze van het secundair naar het hoger onderwijs](#), 28 maart 2013.

²³ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over de conceptnota dual leren](#), 12 maart 2015.

3.5.2 SD 6 In 2019 zijn scholen in Vlaanderen stimulerende, meer inclusieve, open en ruime leerzones

3.5.2.1 OD 6.1 De Vlaamse overheid blijft open en ruime leerzones op het vlak van onderwijs, jeugd, welzijn en sport, stimuleren in samenwerking met het lokale niveau

De Vlor vraagt om het concept Brede School opnieuw Vlaanderen-breed aan de orde te stellen en niet te beperken tot Brussel (zoals in dit plan het geval is, zie verder bij actie 6.1.5).

– 6.1.1 Bottom-up initiatieven ondersteunen

Hier wordt gesteld dat de obstakels voor multifunctioneel bouwen opgeheven moeten worden. Dit sluit aan bij de aanbevelingen die de Vlor recent hierover heeft uitgewerkt in zijn advies ter voorbereiding van het masterplan scholenbouw.²⁴ Daarin pleit hij ook voor de versterking multifunctionaliteit maar koppelt daar heel wat aandachtspunten aan, onder meer de nood aan een betere afstemming van regelgeving van verschillende sectoren.

– 6.1.3 Verruimen van de visie op kleuterparticipatie

De raad wijst aanvullend op zijn evaluatie van het project kleuterparticipatie.²⁵ Daarin pleitte hij onder meer voor een schoolnabije begeleiding tot op de klasvloer en werd de samenwerking met het CLB erg gewaardeerd. Wat de vloeiende overgang betreft tussen thuis/opvang naar de kleuterschool, pleitte de raad in een eerder advies al voor een warme overgang tussen de opvang voor baby's en peuters en de kleuterschool.²⁶ De Vlor gaf toen ook duidelijk aan dat bij de jongste kleuters het zorgaspect heel belangrijk is en dat scholen daarom o.a. nood hebben aan bijkomende uren kinderverzorging.

3.5.2.2 OD 6.2 De Vlaamse overheid zet prioritair in op de competentieontwikkeling van directies en leerkrachten met specifieke aandacht voor kwetsbare kinderen en jongeren zodat zij in een veilige en vertrouwde omgeving school kunnen lopen

Deze doelstelling gaat over de uitrol van het M-decreet. De Vlor erkent ten volle het belang van competentieontwikkeling en verwijst daarvoor naar zijn memorandum.²⁷ De realisatie van een omvattend leerzorgkader moet voor de raad gepaard gaan met een versterking van het professionele handelen van schoolteams in het domein van zorg. De raad vroeg daarom om in te zetten op competentieontwikkeling in het gewoon onderwijs op het vlak van zorg en daarvoor de nodige middelen vrij te maken.

Ook in een recente nota over de opstart van het type basisaanbod in het buitengewoon onderwijs wees de raad op het belang van competentieontwikkeling bij schoolteams uit zowel het gewoon als het buitengewoon onderwijs.²⁸

²⁴ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies ter voorbereiding van het masterplan scholenbouw](#), 23 april 2015, p. 9 e.v.

²⁵ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Basisonderwijs. [Beleidsinitiatieven kleuterparticipatie: een balans](#), 7 november 2012.

²⁶ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Basisonderwijs. [Advies over opvang en onderwijs voor jonge kinderen \(OOJK\)](#), 5 april 2011.

²⁷ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Gedragen beleid in onderwijs. Memorandum voor de Vlaamse regering 2014-2019](#), 23 januari 2014, p. 25.

²⁸ Vlaamse Onderwijsraad, Vast Bureau. [Opstart van het type basisaanbod in het buitengewoon onderwijs: uitdagingen en randvoorwaarden](#), 7 mei 2015.

3.5.2.3 OD 6.3 De school als organisatie biedt binnen haar beschikbare financiële mogelijkheden de best mogelijke infrastructuur, offline en online, aan haar leerlingen. Ze doet dit zelf of door samenwerking om het beste onderwijs voor haar leerlingen en door haar leerkrachten tot stand te brengen

Het valt de Vlor op dat er voor deze doelstelling nagenoeg geen outputindicatoren geformuleerd zijn.

– 6.3.1 Masterplan scholenbouw

De raad verwijst opnieuw naar zijn advies ter voorbereiding van het masterplan scholenbouw waarin hij de minister heel wat bouwstenen voor dat masterplan heeft aangereikt.²⁹

– 6.3.2 Beleid veilig ICTgebruik

Aanvullend daarbij vestigt de raad de aandacht op zijn advies over de preventie en de aanpak van pesten op waarin ook voor cyberpesten aanbevelingen te vinden zijn.³⁰

3.6 Participatie

De Vlor mist de betrokkenheid van de minister van Onderwijs bij doelstellingen en acties voor participatie. Participatie is niet alleen iets van de 'jeugdsector'. Veel acties en doelen zijn ook toepasbaar in onderwijs. Ook daar hebben jongeren een rol in de opvolging en feedback geven over onderwijsbeleid en -praktijk. In die zin laat het plan ook hier een kans op sterker transversaal beleid liggen.

Verder leeft de algemene zorg om voor de indicatoren niet alleen te kijken naar formele participatie, maar ook de talrijke andere vormen ervan.

Het valt de raad ook op dat niet verwezen wordt naar de rol van Vlaamse Vereniging van Studenten (VVS) in het stimuleren van studentenparticipatie in het hoger onderwijs.

3.7 Ruimte

3.7.1 SD 8 In 2019 is doordacht medegebruik de norm bij ruimtelijke ontwikkeling

– 8.1.1 Multifunctioneel gebruik van schoolpatrimonium

De Vlor verwijst naar het eerder aangehaalde advies ter voorbereiding van het masterplan scholenbouw en in het bijzonder naar het hoofdstuk over het versterken van multifunctionaliteit (zie ook 3.5.2).

3.8 Welbevinden

De raad ervaart de geestelijke gezondheid van kinderen en jongeren als een topprioriteit. Zoals hoger al gesteld, is de Vlor daarom van oordeel dat heel dit deel te weinig ambitieus is uitgewerkt. Over het algemeen vindt de Vlor dat de toegankelijkheid van de sector geestelijke

²⁹ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies ter voorbereiding van het masterplan scholenbouw](#), 23 april 2015.

³⁰ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de preventie en de aanpak van pesten op school](#), 22 januari 2015.

gezondheid voor kinderen, jongeren en hun gezinnen verbeterd moet worden. Daarbij is ook bijzondere aandacht nodig voor het wegwerken van drempels voor specifieke doelgroepen.

Verder is het thema welbevinden wat onderwijs betreft, veel meer dan de uitrol van het M-decreet en het optimaliseren van de diagnostiek. De raad mist hier de idee dat kwaliteitsvol onderwijs, dat ontwikkelingsgericht inspeelt op leerbehoeften van kinderen en jongeren, een zeer belangrijke factor is voor het welbevinden van alle leerlingen. De raad vraagt om in dit luik de aandacht voor welbevinden op school veel ruimer te kaderen, als onderdeel van een breed gezondheidsbeleid op school. Voor de verdere uitwerking hiervan verwijst de raad graag naar zijn advies over welbevinden en gelijke kansen op het vlak van gezondheid en het recent advies over preventie en aanpak van pesten op school.³¹

→ **9.1.2 Bevorderen van de kwaliteit van de diagnostiek in de sectoren die gevat zijn door integrale jeugdhulp door het Kwaliteitscentrum voor Diagnostiek**

De raad merkt op dat op de grens tussen Onderwijs en Welzijn, ook de onderwijsdiagnostiek betrokken moet worden. Daarom zal er een breed kader nodig zijn om op dat vlak de rollen van Onderwijs en Welzijn uit te klaren.

3.9 Wonen

Ook voor dit thema ziet de Vlor nog meer kansen om een echt transversaal beleid uit te tekenen waarin ook Onderwijs betrokken is. Waar en hoe kinderen en jongeren wonen, bepaalt immers sterk de kansen van kinderen in onderwijs. Verder is het belangrijk om ook het verband te leggen tussen wonen, mobiliteit en onderwijs. In het bijzonder vraagt de Vlor aan de Vlaamse Regering om de knelpunten rond de woonwagenterreinen weg te werken zodat het recht op onderwijs van kinderen van woonwagenbewoners niet in het gedrang komt.³²

3.10 Werk

Zie de opmerking in 3.5.

3.11 Cultuureducatie

Voor heel dit luik verwijst de raad naar het advies dat hij al in 2012 samen met de Strategische Adviesraad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media (SARC) en de Vlaamse Jeugdraad uitbracht over de conceptnota cultuureducatie.³³ Daarin gaat hij dieper in op zijn visie op cultuureducatie en op de transversale samenwerking tussen beleidsdomeinen jeugd, onderwijs en cultuur om een beleid rond cultuureducatie vorm te geven.

³¹ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over welbevinden en gelijke kansen in het gezondheidsbeleid op school](#), 22 juni 2011; Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de preventie en de aanpak van pesten op school](#), 22 januari 2015.

³² Zie Kinderrechtencommissariaat (2014). [Knelpuntennota 2014-2015. Advies over kinderen van woonwagengebieden: Kinderrechten op de tocht](#), 31 oktober 2014.

³³ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de conceptnota cultuureducatie](#), 29 maart 2012.

Over het algemeen vraagt de raad om in de acties en projecten op het vlak van cultuureducatie zeker de aandacht voor participatie van kansengroepen te blijven meenemen. Ook dit domein bevat nog aanknopingspunten voor een sterker transversaal beleid. Er zijn bijvoorbeeld verbanden met Welzijn in de samenhang tussen buitenschoolse kinderopvang en cultuureducatie. Voor het verhogen van de toegankelijkheid van cultuureducatieve activiteiten voor kinderen liggen hier zeker kansen.

De raad is er van overtuigd dat een transversale benadering scholen nog zou kunnen versterken in het werken aan muzische vorming en cultuureducatie.

Wat de rol van het dko betreft, erkent de raad dat er heel veel samenwerkingsmogelijkheden zijn tussen dko en de cultuureducatieve sector, maar tegelijk vraagt hij om het onderscheid te bewaken tussen cultuureducatie en kunstonderwijs.